

DOI: 10.26565/2786-5312-2022-95-02

УДК 811.111'42:82–312.4

Нефьодова О. Д.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: olena.nefyodova@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-7328-8709>;

GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com/citations?hl=en&view_op=list_works&gmla=AJsN-F7svIbdva_jg0PBVw-AdA_Jexe7ZoEmGkwg5GAzyLjwV958kBaLhLk3UaHD5xz0I2dzwO1ZJ3qF3xnojXo3c1dP_HrbQw&user=Q6epvZcAAAAJ;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Olena_Nefyodova

(Харків)

Roots to Branches: ретроспективна та проспективна інтертекстуальність фанфікшн Великої Британії

Розвиток партисипаторної культури разом з поширенням мережевих комп'ютерних технологій породив мережеву аматорську літературу: фанфікшн. Твори фанфікшн, фанфікі партисипаторної культури, утворюються як вторинні художні тексти, котрі у трансформованому вигляді відтворюють окремі складові популярних текстів-канонів. Актуальність обраної тематики, зумовлена масовою популярністю та лінгвокультурною значущістю фанфікшн, пояснює нагальну необхідність всебічного філологічного дослідження цього феномену. У статті розглянуто інтертекстуальність як принцип утворення фанфікшн, для чого уведено поняття інтертекстуального вектору художнього твору, ретроспективної та проспективної інтертекстуальності, яку проаналізовано на прикладі окремих творів. Категоріальною ознакою жанру фанфікшн є його інтертекстуальна розбалансованість. Фанфікі – вторинні тексти, які утворюються за рахунок ретроспективної інтертекстуальності (посилань на прецедентні тексти-канони). Водночас, фанфікі рідко набувають власної прецедентності, що послаблює їх проспективну інтертекстуальність. Рідкісним прикладом інтертекстуально збалансованого фанфіка вважаємо романи Дж. Р. Толкіна про Середзем'я. У статті розглянуто прецедентні твори, з якими вони реалізували ретроспективну інтертекстуальність: давньоанглійський епос "Beowulf", скандинавський і фінський епос, давньогерманські легенди, твори Ф. Купера. Таке розмаїття відтворених прецедентних текстів надає романам Толкіна лінгвокультурну багатомірність та ціннісну глибину, що в поєднанні із захоплюючим сюжетом та цікавими персонажами сприяє їх прецедентності, а отже – надає проспективний інтертекстуальний потенціал, який втілюється в численних фанфіках та збалансовує їхню ретроспективну інтертекстуальність. Перспективним для подальших досліджень вважаємо вивчення процесів трансформації текстів-канонів в фанфіках, а також розгляд типології інтертекстів в фанфікшн.

Ключові слова: *інтертекст, проспективна / ретроспективна інтертекстуальність, фанфік, фанфікшн.*

1. ВСТУП

Революція в галузі мережевих комп'ютерних технологій наприкінці 20-го століття призвела до трансформаційних змін в літературному процесі. Однією з таких змін стало виникнення гіпертекстуальної мережевої літератури, яка втілює цінності ігри та задоволення від неї як пріоритетні для користувачів комп'ютерних мереж. Розвиток масової «партисипаторної культури» [7] призвів до відповідної зміни стандартів «художності» та концепції традиційного авторства – появи колективного авторства та активного залучення читацької аудиторії до художньої співтворчості. Одним з наслідків окреслених процесів стало виникнення фанфікшну як нового літературного жанру, засобу «самовираження...», важливого інструменту освіти, призначення до письма, активізації соціальних відносин, широкого обговорення своїх робіт та критичного наставництва» [2, с. 47]. Водночас, незважаючи на визначну роль, яку відіграє фанфікшн в сучасній молодіжній культурі, та актуальність дослідження фанфікшну як джерела «живої» мови та культури, лінгвістичні, літературознавчі та лінгвокультурологічні розвідки цього феномену тільки починаються. Автори таких досліджень, зокрема, фокусуються на визначенні жанрових ознак фанфіків [5], феномені колективної творчості в масовій культурі [6; 7], методиці застосування фанфіків у навчальному процесі, аспектах інтелектуальної власності стосовно таких творів тощо. Разом із тим, аналіз наявних теоретичних джерел виявив відсутність ґрунтовних досліджень фанфіків у річищі теорії інтертекстуальності, які б пояснили механізми утворення таких відверто вторинних текстів та особливості реалізації ними міжтекстових зв'язків у процесі утворення та споживання. Розгляд цього досі не вирішеного питання зумовлює а к т у а л ь - н і с т ь та становить м е т у нашого дослідження. Її досягнення вимагає вирішення низки з а в д а н ь : 1) увести поняття ретроспективної/проспективної інтертекстуальності; 2) розглянути фанфікшн як літературний жанр, інтертекстуальний вектор якого тяжіє до ретроспективної інтертекстуальності; 3) на прикладі творів Дж. Р. Р. Толкіна дослідити окремий випадок літератури фанфікшн із збалансованим інтертекстуальним вектором та 4) визначити конкретні інтертекстуальні зв'язки вторинного твору із прецедентними першоджерелами (канонам) та його проспективний потенціал.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Не дивлячись на те, що технологія уможливила масову появу фанфіків лише з другої половини 20-го століття, фанфікшн уходить корінням в давню історію літературної творчості. Якщо розуміти фанфікшн широко, не акцентуючи увагу на технічних аспектах його виникнення, а саме як жанр масової літератури, результат (колективної) творчості ама-

торів-шанувальників популярних художніх творів, похідний літературний твір на основі будь-якого оригінального твору, що використовує свої уявлення про сюжет і героїв, який не переслідує комерційних цілей і призначений для читання іншими шанувальниками [5] то є очевидною інтертекстуальною природою фанфікшн.

Фанфікшн за визначенням є вторинним жанром художньої літератури; такі твори виникають з опорою на вже існуючі тексти, переважно ті, що користуються широкою популярністю в лінгвокультурній спільноті – отже, мають значну прецедентність («канони» у термінології мережевої літератури). Різновид інтертекстуальності, спрямований на відтворення аспектів прецедентності вже існуючого популярного тексту, пропонуємо позначити терміном «ретроспективна інтертекстуальність». Традиційно, спираючись на класичну номенклатуру категорій тексту, запропоновану І. Р. Гальперінім, ретроспекція у контексті теорії інтертекстуальності розглядається як функція інтертексту, яка полягає, зокрема, в нагадуванні читачеві подій інших відповідних опублікованих творів (див., зокрема, роботу Т. С. Піндосової [3]). Погоджуючись з таким тлумаченням ретроспекції/проспекції, пропонуємо ширше їх розуміння: застосуємо термін «ретроспективна» та «проспективна» інтертекстуальність для позначення вектору інтертекстуальних взаємодій. Так, міжтекстові зв'язки нових створюваних текстів із вже існуючими прецедентними феноменами позначимо терміном «ретроспективна інтертекстуальність», а зв'язки таких нових створюваних текстів із наступними текстами після набуття першими прецедентності в окремій лінгвокультурній спільноті позначимо терміном «проспективна інтертекстуальність».

Інтертекстуальний вектор фанфікшн як жанру літератури не є збалансованим. Як представники жанру масової літератури, переважно створюваної непрофесійними авторами, твори фанфікшн ґрунтуються на ретроспективній інтертекстуальності, спираючись на попередні прецедентні твори. Водночас твори фанфікшн дуже рідко набувають самостійної прецедентності через свою зазвичай незначну художню цінність: більшість фанфіків сфоркусована на більш-менш клішованій (передбачуваній) модифікації аспектів прецедентності вже існуючого прецедентного феномену (канону), на який вони спирались при утворенні. Тож проспективна інтертекстуальність фанфікшн є значно обмеженою, що можна вважати категоріальною ознакою цього жанру літератури.

Водночас, історія літератури Великої Британії знає приклади набуття фанфіками прецедентності та, як наслідок, – збалансованості вектора інтертекстуальних зв'язків. Прикладами таких творів є, зокрема, романи Дж. Р. Р. Толкіна *“The Hobbit, or There And Back Again”* та *“The Lord of the Rings”*. Оскільки

ця визнана класика британського фентезі задовольняє основним критеріям визначення жанру фанфікшн, вважаємо за можливе розглядати їх як фанфік. Обидва романи про Середзем'я створювалися Дж. Р. Р. Толкіном як письменником-аматором (лінгвістом за фахом) з опорою на твори давньо-германської та давньоанглійської літератури, зокрема, на анонімну епічну поему "Beowulf", котра є хрестоматійним твором англійської лінгвокультури і щирим шанувальником та дослідником якої й був сам лінгвіст (Дж. Р. Р. Толкін, зокрема, зробив спробу алітераційного перекладу поеми сучасною англійською та присвятив їй есей "On Translating Beowulf" та, частково, "Monsters and Critics"). Також романи Дж. Р. Р. Толкіна задовольняють критерію творчої переробки вихідного тексту: на відміну від перекладу "Beowulf", який щільно слідує оригіналу, романи Дж. Р. Р. Толкіна про Середзем'я використовують лише окремі аспекти прецедентності цієї епічної поеми, майстерно інтегруючи їх до нового наративу. Під час написання романів Дж. Р. Р. Толкін не мав безпосередньо комерційних цілей: перші кроки у створенні нині культових романів автор робив, розповідаючи своїм дітям про пригоди гобітів та ділячись нарисами про Середзем'я і його народи із своїми друзями-літераторами, К. С. Льюїсом, Ч. Вільямсом та О. Барфілдом, членами неформального оксфордського клубу Інкглінгів, своєрідного фандому в еру, що передувала появі Інтернету. Водночас, не зважаючи на культовий статус романів серед шанувальників, вони досі мають в британській літературі дещо маргінальний статус, що взагалі характерно для фанфікшн і іншої масової літератури: так, твори Дж. Р. Р. Толкіна, які в багатьох країнах вважають хрестоматійним прикладом твору британської літератури, не були включені до урочистого переліку з 70 книг британських авторів, що вшановує 70-літнє правління королеви Єлизавети II (по 10 визначних творів на кожне десятиліття правління).

Ретроспективна інтертекстуальність романів Дж. Р. Р. Толкіна "The Hobbit, or There And Back Again" (1937) та "The Lord of the Rings" (1954–1955) реалізується на всіх рівнях цих художніх творів: архетипічному, композиційному, сюжетному, мовно-стилістичному. Основним організаційним архетипом обох творів є квест – сповнена небезпеки подорож головного персонажа для вирішення складного завдання. При цьому цей організуючий архетип в творах Дж. Р. Р. Толкіна поєднується з іншими основними нарративними архетипами: раю на землі ("Rivendell" та інші ельфійські міста) vs. пустоші ("Mordor", "the Desolation of Smaug"), зневаженого слабкого молодшого брата, який досягає величі ("Bilbo", "Frodo"), втраченого та знайденого спадкоємця ("Aragorn") тощо (див. перелік архетипів, які актуалізуються в дитячій літературі у Дж. Стівенса [9, с. 85]). Водночас, споріднює твори Толкіна з пое-

мою "Beowulf" як з їхнім субстратом поєднаний із архетипом квеста архетип мандрівного героя, який звільняє край від чудовиська (Беовульф звільняє данів від Гренделя, Більбо долучається до звільнення мешканців Дейла від дракону Смауга лучником Бардом, Фродо за допомоги неочевидного помічника Голлума звільняє Середзем'я від темного володаря Саурона). При цьому, у порівнянні із епічною поемою "Beowulf", персонажі Дж. Р. Р. Толкіна мають багатомірні характери, які визначають сюжетні дії, а не навпаки. Так, тривала перерва у написанні роману "The Hobbit, or There And Back Again" була викликана, зокрема, тим, що Дж. Р. Р. Толкін розумів, що, на відміну від казкових героїв, характер персонажу Більбо Беггінса ніколи не дозволить йому стати драконоборцем, а отже, сюжетна лінія, пов'язана із необхідністю перемогти дракона, не могла бути належним чином завершена. Аналогічна проблема спіткала Дж. Р. Р. Толкіна при роботі над романом "Lord of the Rings", адже автор розумів, що за логікою розвитку характеру Фродо не зможе самостійно позбавитись кільця всевлади, тож потребує відповідного помічника. Така розробка характерів персонажів є значним творчим досягненням Дж. Р. Р. Толкіна, яке контрастує зі стандартною презентацією персонажів фанфіків.

При створенні романів Дж. Р. Р. Толкін активно реалізує ретроспективну інтертекстуальність, актуалізуючи міжтекстові зв'язки із епосом "Beowulf" і на рівні використання його традиційних сюжетних ситуацій: крадіжка чаші яка пробуджує та розлючує дракона в епосі "Beowulf" відповідає крадіжці золотої чаші Більбо Беггінсом, що пробуджує дракона Смауга; прибуття Беовульфа до Геороту на допомогу його хазяїну Гротгару відповідає відвіданню Арагорном Медузельду Теодена; шанування Беовульфа дружиною Гротгара відповідає вітанню Арагорна донькою Теодена Еовин. У традиційному літературознавстві такі інтертекстуальні взаємодії між текстами класифікуються як функціонування у метатекстах традиційних мотивів мандруючих сюжетів (див., зокрема, [1]). Водночас, ретроспективні інтертекстуальні посилення, реалізовані Толкіном на рівні сюжету романів про Середзем'я, не обмежуються поемою "Beowulf": спостерігаємо, зокрема, відсилки до легенд скандинавського циклу (сюжетні лінії, пов'язані з образами гномів, імена яких Толкін запозичив із «Пророкування вельви», *Völuspá*), історії загибелі короля готів Теодоріха на Каталаунських полях від свого коня (епізод загибелі короля кінників-еорлінгів Теодена), легенд про Атлантиду (мотив загибелі острова Нуменор), розкопок у Саттон-Гу 1938 р. (епізод боротьби гобітів з привидами могильників), епізодів демонстрації майстерного володіння луком представниками корінних народів Америки у зображенні Ф. Купера (мотив неперевершеної майстерності лучників-ельфів), ми-

лозвучності мови фінського епосу «Калевала» та валлійської мови «Мабіногіону» (для створення ельфійських мов) тощо. Майстерне використання Дж. Р. Р. Толкіном такого гетерогенного корпусу прецедентних текстів, що актуалізують цінності англомовної лінгвокультури, у побудові сюжетів своїх творів про Середзем'я, надає романам багатовимірності та певної міфологізованої історичності і маркує їхню цінність для англомовної лінгвокультурної читацької спільноти.

Ретроспективна інтертекстуальність реалізується у творах Дж. Р. Р. Толкіна мовленнєвими структурами інтертексту на рівні лінгвостилістичного оформлення текстів романів. Спираючись на критерій трансформації вихідних структур прецедентного тексту, що актуалізується, класифікуймо усі різновиди інтертексту як

1) алюзії, які перекоднують вихідні структури прецедентного тексту;

2) цитати, які відтворюють вихідні структури.

Актуалізація в романах Дж. Р. Р. Толкіна багатьох зі згаданих вище прецедентних текстів виконується власними іменами персонажів як інтертекстом (про текстоутворювальні властивості власних імен див., зокрема, [8]).

При розгляді інтертекстуальності похідного тексту, такого як текст фанфіку, слід зауважити її діалектико-діалогічну сутність [4] та розрізняти між інтертекстуальними посиланнями, актуалізованими в тексті власне автором, та слідами чужих текстів, виявленими читачами. Між цими двома групами інтертексту не може бути стовідсоткового співпадіння, адже більшість інтертексту у художніх текстах, зокрема, фанфіках, не має атрибуції та не виділяється пунктуацією/графічними засобами як інтертекстуальне посилання. Тому, ідентифікація інтертексту безпосередньо залежить від того, які саме прецедентні тексти утворюють інтертекстуальний тезаурус читача. Також адекватне розуміння вторинного авторського тексту вимагає якомога більшого ступеня співпадіння інтертекстуального тезаурусу автора та читача. Наприклад, в романі *"The Lord of the Rings"* знаходимо вірш-пісню, яка розповідає легенду про мореплавця Еаренділа, який на своєму човні дістався Безсмертних земель та перетворився на пугівну зірку.

Приклад 1

*Eärendil was a mariner
that tarried in Arvernien;
he built a boat of timber felled
in Nimbrenthil to journey in...*

(J. R. R. Tolkien *"The Lord of the Rings"*)

Власне ім'я *"Eärendil"* в цьому вірші однозначно реалізує авторське інтертекстуальне посилання на давньоанглійську алітераційну поему *"Christ I"*, в якій цим іменем названий найосіяніший янгол, посланий людям:

Приклад 2

<i>Eāla ēarendel, beorhtast, ofer middangeard monnum sende, ond sōðfæsta torht ofer tunglas, tīda gehwane of sylfum þē inlihtes!</i>	<i>engla [Hail Earendel, brightest of angels, Sent to men over middle- earth, And true radiance of the sun, Fine beyond stars, you always illuminate, From your self, every season!]</i> (Christ I)
--	---

Ідентифікувати власне ім'я *"Eärendil"* як інтертекст у вірші-пісні, складеному Дж. Р. Р. Толкіном, допомагає його графічна маркованість як власного імені, а також використання в одному контексті з ним географічної назви *"middangeard"* (*Middle Earth*), як позначення світу, в якому відбуваються події. Така конгломерація інтертексту, співпадіння атрибуту (зіркове сяйво) Еаренділа-мореплавця та Еарендела-янгола, підкріплена екстралінгвістичною інформацією (Толкін – вчений-англіст; крім того, дані про значення цього фрагменту давньоанглійського вірша для створення образу Еаренділа-мореплавця також знаходимо в листуванні). Водночас, хоча цей приклад є однозначним прикладом навмисного авторського інтертекстуального посилання на попередній текст, читач зможе його ідентифікувати лише якщо джерело цього інтертексту йому знайоме. Читацька ж нездатність розпізнати це авторське інтертекстуальне посилання позбавляє образ цього важливого міфологічного персонажу Дж. Р. Р. Толкіна багатовимірності та укоріненості в міфології Британських островів, що було так важливо для автора.

Водночас, поряд із такими доказовими випадками використання автором певного інтертексту, в будь-якому вторинному творі читач може віднайти інтертекст, свідоме використання якого автором довести не можна. Так, можна лише припустити, що цей самий вірш має міжтекстовий зв'язок із знаменитою поемою С. Кольріджа *"The Rhyme of the Ancient Mariner"*:

Приклад 3

*It is an ancient Mariner,
And he stoppeth one of
three.
'By thy long grey beard
and glittering eye,
Now wherefore stopp'st
thou me?*

(Coleridge)

Приклад 4

*Eärendil was a mariner
that tarried in Arvernien;
he built a boat of timber
felled
in Nimbrenthil to journey in...*
(Tolkien)

Припущення щодо інтертекстуального зв'язку тут ґрунтується на використанні в сильній позиції першого рядка маркованої лексичної одиниці *"mariner"*, але це припущення не підтверджено документально і залежить виключно від читацького сприйняття.

Романи Дж. Р. Р. Толкіна про Середзем'я можна розглядати як фанфік по відношенню до вищезазначених прецедентних текстів, проте їхня вторинність не тільки не знижує їхньої художньої цінності, а навпаки – значною мірою є її запорукою, адже одним з художніх завдань автора було сконструювати («розвідати») давньоанглійську можливу міфологічну історію Британських островів. Завдяки майстерному поєднанню ретроспективної інтертекстуальності із беззаперечним авторським художнім доробком, романи Дж. Р. Р. Толкіна *"Hobbit, or There and Back Again"* та *"The Lord of the Rings"* із циклу про Середзем'я набули визначної прецедентності як для британської, так і для інших англійських лінгвокультурних спільнот та для глобальної аудиторії, отже почали активно реалізовувати проспективну інтертекстуальність, слугуючи канонами для створення подальших фанфіків. Про збалансованість яскравого ретроспективного та проспективного векторів інтертекстуальності цих творів свідчать, зокрема, наявність незліченних фандомів (наприклад, <https://lotr.fandom.com>), екранізацій канону та метатекстів до нього.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

У статті розглянуто фанфікшн як похідний жанр сучасної масової літератури, основною жанроутворюючою ознакою якого, поряд із аматорським авторством, мережевою природою та партисипаторним утворенням, є незбалансована ретроспективна інтертекстуальність, яка передбачає текстоутворюючу трансформовану актуалізацію фанфіком окремих аспектів прецедентного тексту-канону. Водночас, висока художня якість та популярність окремого фанфіку може перетворити його на самостійний прецедентний текст, що забезпечить баланс його інтертекстуального вектора, урівноважуючи ретроспективну інтертекстуальність проспективною. Перспективним для подальших досліджень окресленої проблематики вважаємо дослідження процесів трансформації прецедентних текстів-канонів в фанфіках, а також розгляд типології інтертекстів в фанфікшн.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Волков, А. (Ред.). (2001). Запозичення. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці.
2. Гудошник О., & Яровкіна, В. (2021). Фанфікшен як альтернативні медіа: сучасні комунікативні практики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика*. 1(1), 43–48.
3. Піндосова, Т. С. (2019). *Категорія інтертекстуальності в художніх текстах Д. Брауна: прагматилістичний аспект*. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон.
4. Самохіна, В. О. (2015). Діалектико-діалогічна сутність феномена інтертекстуальності як поліфонії текстів. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Іноземна філологія*, 81, 21–28.
5. Станко, Д. В. (2021). Англійський фанфікшен: перспективи дослідження. *Записки з романо-германської філології*, 2(47), 109–115.
6. Fathallah, J. M. (2017). *Fanfiction and the author: How fanfic changes popular cultural texts*. Amsterdam University Press.
7. Jenkins, H. (1992). *Textual poachers: Television fans and participatory culture*. New York: Routledge.
8. Samokhina, V. O., & Pasynok, V. H. (2017). Anthroponymic world in the text of the Anglophone joke. *Lege Artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*, 2(2), 284–355 (Web of Science).
9. Stephens, J. (1992). *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
10. Tolkien, J. R. R. (2012). *The Hobbit, or There And Back Again*. HarperCollins.
11. Tolkien, J. R. R. (2012). *The Lord of the Rings*. HarperCollins.

Olena Nefyodova – PhD, Associate Professor at the Department of English Philology of V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: olena.nefyodova@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-7328-8709>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com/citations?hl=en&view_op=list_works&gmla=AJsN-F7svIbdva_jg0PBVw-AdA_Jexe7ZoEmGkwq5GAzyLjwV958kBaLhLk3UaHD5xz012dzw01ZJ3qF3xnojXo3c1dP_HrbQw&user=Q6epvZcAAAAJ; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Olena_Nefyodova

ROOTS TO BRANCHES: RETROSPECTIVE AND PROSPECTIVE INTERTEXTUALITY OF BRITISH FANFICTION (IN WORKS BY J. R. R. TOLKIEN).

Development of participatory culture together with computer network technologies has given rise to amateur network fiction: fanfiction. Fanfic texts emerge as derivative works of fiction reproducing transformed components of popular canon. The linguistic and cultural importance of fanfiction, underpinned by its overwhelming popularity, explains the urgent need in its comprehensive philological analysis. The article studies intertextuality as the creative principle of fanfiction, introducing the concepts of the intertextual vector of a fiction text, retrospective and prospective intertextuality, and makes use of specific examples to analyse it. A key feature of fanfiction is its intertextual disbalance. Fanfics are derivative texts created by retrospective

intertextuality (references to the precedent canon). At the same time, fanfics rarely become precedent texts and this weakens their prospective intertextuality. A rare example of intertextually-balanced fanfic is the Middle-Earth novels by J.R.R. Tolkien. Their retrospective intertextuality relies upon the Anglo-Saxon epic "Beowulf", Scandinavian and Finnish epics, Old Germanic legends, novels by F. Cooper, and other texts. Such a wide scope of precedent texts makes the novels culturally rich and profound, which, together with their gripping plot and unique characters, ensures their precedence and the balance between retrospective and prospective intertextuality, with the latter implemented in countless fanfics. Prospects for further study include research into canon transformation in fanfics and intertext typology in fanfiction.

Key words: *fanfic, fanfiction, intertext, prospective/retrospective intertextuality.*

REFERENCES

- Fathallah, J. M. (2017). *Fanfiction and the author: how fanfic changes popular cultural texts*. Amsterdam University Press.
- Hudoshnyk, O., & Yarovkina, V. (2021). Fanfikshen yak alternatyvni media: suchasni komunikatyvni praktyky [Fanfiction as alternative media: current communicative practices]. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu "Lvivska Politekhnik": zhurnalistyka [Messenger of the "Lviv Polytechnic" National University: Journalism]*, 1(1), 43–48. (in Ukrainian)
- Jenkins, H. (1992). *Textual poachers: Television fans and participatory culture*. New York: Routledge.
- Pindosova, T. S. (2019). *Kategoriia intertekstualnosti v khudozhnikh tekstakh D. Brauna: pragmatylystychnyi aspekt* (Dys. kand. filol. Nauk) [Category of Intertextuality in Fiction Texts by D. Brown: pragmatylystic aspect. (Philology PhD thesis)]. Kherson's'kyj derzhavnyj universytet, Kherson. (in Ukrainian)
- Samokhina, V. SO. (2015). Dialektyko-dialogichna sutnist' fenomena intertekstualnosti iak polifonii tekstiv [Dialectic-dialogic essence of the phenomenon of intertextuality as textual polyphony]. *Visnyk Kharkivskoho Nationalnoho Universytetu imeni V. N. Karazina [Messenger of V. N. Karazin Kharkiv National University. Foreign Philology]*, 81, 21–28.
- Samokhina, V. O., & Pasynok, V. H. (2017). Anthroponymic world in the text of the Anglophone joke. *Lege Artis. Language yesterday, today, tomorrow. The journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*, 2(2), 284–355 (Web of Science).
- Stephens, J. (1992) *Language and ideology in children's fiction*. Longman.
- Stanko, D. V. (2021). Anglomovnyi fanfikshen: perspektyvy doslidzhennia [English fanfiction: research prospects]. *Zapysky z romano-hermanskoyi filolohii [Writings in Romance-Germanic Philology]*, 2(47), 109–115. (in Ukrainian)
- Tolkien, J. R. R. (2012). *The Hobbit, or There And Back Again*. HarperCollins.
- Tolkien, J. R. R. (2012). *The Lord of the Rings*. HarperCollins.
- Volkov, A. (2001). Zapozychennia [Borrowing]. In: *Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva* [Lexicon of General and Comparative Literary Studies]. Chernivtsi.